

ISSN: 1307-2552

19
yıl

Anadolu

İZLENİMLERİ

Yıl: 19 Sayı: 197 - Eylül 2025

Türk Tarımının Dergisi

Fiyatı: 292 TL

**Zulümle Büyüyen Hasat:
İsrail'de Tarım!**

Bağıışıklığınızı güçlendirmek için
hergün SÜT İÇİN.

Yıllık
Abonelik Bedeli
5000₺
(Kargo Dahil)

www.anadoluizlenimleri.com

Türk Tarımının Habercisi

**İmtiyaz Sahibi
ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Genel Yayın Yönetmeni
Muhammet OLUKLU

Hukuk Danışmanları
Av. Mustafa Ufuk GÜMÜŞ
Av. Faruk DURAN

Haber Merkezi
Feyzanur KAYA
Engin VAROL

Muhasebe
Adem SABAN

Mizanpaj
Mehmet SARIGÜL

Temsilcilikler
Marmara Temsilcisi
Ali BAYRAM

İzmir Temsilcisi
Muzaffer AĞAR

Sivas Bölge Temsilcisi
Cem ŞAHİN

Banka Hesap Numaraları
Türkiye İş Bankası
Ankara Şubesi
TR7700 0640 0000 1420 0594 8485

Ziraat Bankası
Heykel Şubesi
TR8900 0100 1233 4765 6716 5002

Posta Çeki
Muhammet OLUKLU - 5758587

Yönetim Yeri
Konur Sokak No: 31/6 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: 0 312 418 84 66 • Faks: 0 312 418 84 69
www.anadoluiizenimleri.com
info@anadoluiizenimleri.com

Baskı
MİM İÇ DİŞ MEKAN BASKI SİST.
REKL. MATBAACILIK TİC.LTD.ŞTİ
Zübeyde Hanım Mahallesi Sebzebahçeleri Caddesi
No: 103/8 Altındağ / ANKARA

Dergide yayınlanan yazılardaki görüş ve düşünceler yazarına/yazarların düşüncelerini kapsamaktadır. Reklamların sorumluluğu reklam veren firmaya ait olup, dergimiz hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Bu dergide bazı içerikler Freepik.com varlıklar kullanılarak tasarlanmıştır.

Anadolu İzlenimleri Dergisi Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü

Prof. Dr. Ruhsar YANMAZ

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü

Prof. Dr. Sonay SÖZÜDOĞRU

Ankara Üniv. Ziraat Fakültesi Toprak Bitkileri ve Bitki Besleme Bölümü

Prof. Dr. Hakan ULUKAN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü

Doç. Dr. Özer ELİBÜYÜK

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü

Prof. Dr. Gürsel DELLAL

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü

Prof. Dr. Fatih CEDDEN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü

Yard. Doç. Dr. Süleyman BEKCAN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği Bölümü

Prof. Dr. Ali İhsan ACAR

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü

Prof. Dr. Ramazan ÖZTÜRK

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü

Yard. Doç. Dr. Ufuk TÜRKER

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü

Zir. Yük. Müh. Esin ÖZKAN

Ankara Ziraat Tarım ve Teknolojileri Yatırımları A.Ş.

6

Büyükbaş Hayvancılıkta Alarm: "Üç Gün Hastalığı"

Alternatif Gelir Kaynağı
Tıbbi ve Aromatik
Bitkiler

18

14

Zulümle Büyüyen Hasat:
İsrail'de Tarım!

Ucuz Gıda Miti: Fiyat Düşük,
Gerçek Bedel Ne Kadar Ağır?

23

Üretici Pazarda Kaybediyor:
Aracı Sistemi Nasıl Çalışıyor?

26

- 4 40 Kere Maşallah!
- 6 Büyükbaş Hayvancılıkta Alarm: "Üç Gün Hastalığı"
- 8 Et ve Süt Üretiminde Zorunlu Dönüşümler
- 10 Türkiye Çiğ Süt Fiyatında Avrupa'nın Sonuncusu!
- 12 Organik Gıda Türkiye'de Neden Lüks Sayılıyor?
- 14 Zulümle Büyüyen Hasat: İsrail'de Tarım!

- 18 Alternatif Gelir Kaynağı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler
- 21 Kuraklık Var ama Su Yönetimi Var mı?
- 22 İklim Krizi ile Tarım Krizi El Ele mi Yürüyor?
- 23 Ucuz Gıda Miti: Fiyat Düşük, Gerçek Bedel Ne Kadar Ağır?
- 26 Üretici Pazarda Kaybediyor: Aracı Sistemi Nasıl Çalışıyor?
- 28 Tarihten Sofraya: Kırmızı Biberin Yolculuğu!

Muhammet OLUKLU
Anadolu İzlenimleri Dergisi
Genel Yayın Yönetmeni
muhammetoluklu@gmail.com

40 Kere Maşallah!

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın hazırladığı ve Resmî Gazete'de yayımlanan "2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda Değişiklik" üretici cephesinde yine büyük beklentiler doğurdu. Ancak rakamların dili ve yıllar içindeki tabloya baktığımızda, üreticinin umutlarının bir kez daha boşa çıktığını görüyoruz.

Bakanlığın açıklamasında özellikle 2026 yılı için stratejik bitkiler, su kısıtı ve hayvancılık odaklı sorunların çözümü hedefleniyor. Bu güzel bir niyet. Ancak niyetle üreticinin cebi arasındaki mesafe, gün geçtikçe açılıyor.

Bugün buzağı desteği yani temel destek miktarı 1400 TL olarak açıklandı. Kâğıt üzerinde baktığımızda %40 artış gibi görünüyor. İşin arka planına baktığımızda ise tam tersi bir tabloyla karşılaşılıyor.

Gerçeği Örtün Destek Politikaları

Bugün hayvancılıkta verilen temel desteklere bakıldığında kâğıt üzerinde önemli bir artış varmış gibi görünüyor. Ancak işin özüne indiğimizde, üreticiye sunulan katkının yıllar içinde gerçek değerini yitirdiğini görüyoruz. Eskiden daha fazla sayıda

hayvana verilen destek, bugün daha az sayıya düştü çünkü hayvan varlığı düştü. Ülkemizde yaşanan enflasyon ile birlikte üreticiye verilen destek geçmişten bugüne kur karşısında eridi. Üreticinin cebine giren paranın alım gücü de ciddi şekilde düştü.

Yem Gerçeği

Üreticinin en büyük gideri her zaman yem olmuştur. Bir zamanlar torbası alınabilir, çiftçinin elini çok da yakmayan yem, bugün neredeyse altın değerine çıkmış durumda. Eskiden verilen destekle birkaç torba yem almak mümkündü; şimdi aynı destek, bir torbayı bile karşılamaya yetmiyor.

Yemin fiyatı yıllar içinde öyle katlandı ki, desteklerdeki artış bunun yanında bir hiç gibi kaldı. Üretici için en temel girdi olan yem, her geçen

gün daha ulaşılmaz hale geliyor. Bu yüzden çiftçi, “Destek var ama yem alamadıktan sonra neye yarar?” diye soruyor.

Hastalıklar ve Bitmeyen Çile

Üretici sadece maliyetle değil, hastalıklarla da boğuşuyor. Büyükbaş hayvanlarda yaygın görülen “3 gün hastalığı” ve “Şap” ile mücadele, çiftçinin yükünü daha da ağırlaştırıyor. Bir taraftan maliyetler, diğer taraftan hastalıklar üretimi sürdürülemez hale getiriyor.

Sonuç: Destek mi, Avutmaca mı?

Bakanlık, her yıl “destek artışı” başlığıyla üreticiyi sevindirmeye çalışıyor. Ancak rakamların arkasındaki gerçek, desteklerin bırakın artmayı, yıllar içinde eriyerek yok olduğunu gösteriyor.

Üreticiye verilen bu desteklerle hayvancılığı sürdürmek neredeyse imkânsız. Bu gerçeği görmek için fazla uzağa bakmaya gerek yok; sadece 2014 ile 2025’in rakamlarını yan yana koymak yetiyor.

2014-2024 yılları arasında desteklerin reel karşılığı %200 oranında gerilemiş. Türkiye olarak “batıya yüzümüzü dönelim” derken, bırakın güçlü AB ülkelerini, Avrupa Birliğinde ekonomisi en zayıf olan Macaristan’ın bile gerisine düşmüş durumdayız. Onlarda besi ırkı için 60 Euro, damızlık için 300 Euro civarında destek var. Bizdeki tabloya ise ancak ironik bir şekilde “40 kere maşallah” denebilir.

Sevgili Okuyucular, görünen o ki tarımda, özellikle hayvancılıkta sistem yok, somut hedefler yok. Ata sözüümüzdeki “ saldım çayıra mevlam

kayıra” diyebileceğimiz çayır/ meramız da gün geçtikçe ve hızla azalmakta, kalitesi düşmekte.

Buzağı sayısı azalırken hayvan sayısının arttığını söylemek ancak her yıl artan ithal hayvanları kendi yetiştirdiğimiz hayvan varlığını içerisinde göstermekle mümkündür.

Duruma bakınca, üreticiyi yıldırıp, bıraktıracak hayvancılığın yok edilmesi planlanıyor söylemi komplo olmaktan gerçeğe doğru dönüşüyor kaygısı her geçen gün artıyor.

Adı destek olan cep harçlığı mahiyetinde bile olmayan ödemelerle bu çark dönmüyor,

Bu iş YÜRÜMÜYOOOR!

Bu gidişle anca “Maşallah Maşallah” diyerek ülke hayvancılığını yok ederiz...

Büyükbaş Hayvancılıkta Alarm: “Üç Gün Hastalığı”

Sığır yetiştiriciliğinde ciddi kayıplara yol açabilen “Üç Gün Hastalığı”, son dönemde Türkiye’nin farklı bölgelerinde görülmeye başladı. Sivrisinekler aracılığıyla bulaşan bu viral hastalık, hayvancılığın geleceği için ciddi risk oluşturuyor. Peki, üç gün hastalığı nedir, nasıl bulaşır ve üretici ne yapmalı?

Üç Gün Hastalığı Nedir?

“Üç Gün Hastalığı” (Ephemeral Fever), büyükbaş hayvanlarda görülen ve adını hastalığın seyri boyunca hayvanlarda ortaya çıkan 3 gün süren yüksek ateş, halsizlik ve iştahsızlık belirtilerinden alan viral bir hastalıktır. Hastalığa “Bovine Ephemeral Fever” adı verilen bir virüs neden olur.

Adı her ne kadar “sadece üç gün”

izlenimi verse de, bu hastalık kısa sürede hayvanın sağlığını tehdit eder, süt verimini düşürür, et üretimini etkiler ve sürüde yaygın görüldüğünde üreticilere ciddi ekonomik kayıplar yaşatır.

Hastalığın Belirtileri

Hastalık çoğunlukla ani başlayan belirtilerle kendini gösterir.

- Yüksek ateş (40–42°C)
- Şiddetli halsizlik, yatma eğilimi
- İştahsızlık ve yem tüketiminde azalma
- Kas ve eklem ağrıları nedeniyle topallama, ayağa kalkmakta zorlanma
- Süt veriminde ani düşüş
- Zaman zaman göz ve burun akıntısı

Hastalığın tipik özelliği, belirtilerin birkaç gün içerisinde hızla şiddetlenip sonra hafifleyerek kaybolmasıdır. Ancak bu süre içinde hayvanın düşen verimi ve bağışıklık sistemi üzerindeki etkisi uzun vadeli kayıplara yol açabilir.

Nasıl Bulaşır?

Üç Gün Hastalığı'nın en önemli bulaşma yolu kan emici böceklerdir. Özellikle sivrisinekler ve bazı tatarcık türleri, virüsü hasta hayvandan sağlam hayvana taşıyarak hastalığın yayılmasına neden olur.

Hastalığın mevsimsel seyri dikkat çekicidir:

-En çok ilkbahar sonu ve yaz aylarında, sivrisinek popülasyonunun arttığı dönemlerde yayılır.

-Sıcak ve nemli bölgelerde daha sık görülür.

Ekonomik Kayıplar Neden Ciddi?

Üç Gün Hastalığı, genellikle ölüme sonuçlanmaz. Ancak, yarattığı ekonomik kayıplar büyük olur. Çünkü:

- Süt veriminde %50'ye varan kayıplar yaşanır.
- Hastalık süresince hayvanlar yem tüketmez, kilo kaybı görülür.
- Gebe hayvanlarda düşük ve kırsırlık vakaları ortaya çıkabilir.
- İş gücü kaybı: Hasta hayvanların tedavi ve bakımı için üretici ekstra zaman ve maliyet harcar.

Kısacası, hastalık kısa sürede sürüde yayılırsa hem süt hem de et üretiminde ciddi düşüşlere yol açar.

Tedavi Var mı?

Hastalığın spesifik bir tedavisi bulunmamaktadır. Yani, hastalığı ortadan kaldıracak özel bir ilaç yoktur.

Ancak destek tedavileriyle hayvanın süreci daha kolay atlattırması sağlanır:

- Ateş düşürücü ve ağrı kesiciler uygulanabilir.
- Vitamin ve mineral takviyeleri ile bağışıklık sistemi desteklenir.
- Bol su ve kolay sindirilebilir yemler verilmesi önerilir.
- Hayvanların güneşten korunması ve dinlenmesi sağlanmalıdır.

Veteriner hekimler, hastalığın belirtileri görüldüğünde en kısa sürede müdahale edilmesi gerektiğini vurguluyor.

Korunma Yolları

Üç Gün Hastalığı ile mücadelede en etkili yöntem koruyucu tedbirlerdir:

- Sivrisinek ve tatarcıklarla mücadele: Barınakların sinekliklerle korunması, çevrede su birikintilerinin azaltılması.
- Hayvanların bağışıklığını güçlendirmek: Düzenli vitamin ve mineral takviyeleri.

• Aşı uygulamaları: Bazı bölgelerde kullanılan aşılar sayesinde sürülerin korunması mümkün olabiliyor. Türkiye'de de riskli bölgelerde aşılama çalışmaları yürütülüyor.

• Erken teşhis: Üreticilerin hastalık belirtilerini bilmesi, erken dönemde veteriner hekim müdahalesi için kritik öneme sahiptir.

Türkiye'de Durum ve Uzman Uyarıları

Son aylarda Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden Üç Gün Hastalığı vakaları bildirilmeye başlandı. Veteriner hekimler, özellikle yaz aylarında üreticilerin daha dikkatli olmaları gerektiğini vurguluyor.

Uzmanlara göre, "Hastalık öldürücü olmasa da, üreticiyi ekonomik anlamda zorluyor. Süt ve et üretiminde ani düşüşler hem çiftçinin kazancını hem de ülke hayvancılığını risk altına sokuyor. Bu nedenle üretici bilinçlenmeli, tedbirler zamanında alınmalı."

Farkındalık Hayvancılığın Geleceğini Korur

Üç Gün Hastalığı, büyükbaş hayvancılıkta göz ardı edilemeyecek bir sorun. Ölümcül olmaması, üretici tarafından zaman zaman "hafif atlatılır" düşüncesiyle küçümsense de, verim kayıpları ve ekonomik zararları göz önünde bulundurulduğunda oldukça ciddi bir tablo ortaya koyuyor.

Dr. Ali AYAR

Tarım ve Orman Uzmanı

Et ve Süt Üretiminde Zorunlu Dönüşümler

Dünyada et ve süt üretimlerinin, dönüşüm zorlamaları sürecinde olduğu görülüyor.

Hayvancılıkta gelişme denilince akla gelen ilk veri hayvan sayısının arttırılması ikincisi ise, yapılan ıslah çalışmaları ile verimlerin arttırılması olagelmıştır. Yem üretim potansiyeli, mera, fiziki altyapı uygun olduğu süreçte bu konulara ağırlık verilmiştir. Ancak, dünyadaki toprakların kullanımında zirai faaliyetler ve hayvancılık sanayi, maden, yerleşim alanları kullanımlarının "saldırıları" karşısında gerilemiş ve hatta bu rekabette, güzel ve süslü sözlerin ötesinde, süreci keskin bir virajdan döndürüp başka bir yola çıkaracak olağan üstü bir gelişme olmazsa mağlup olmak üzeredir diyebiliriz. Bir şeyler yapıyor gibi görünmekten öte çaba sarf etmeyen, adeta kendilerini akışa bırakmış, teslim olmuş ülkelerin yanı sıra, mevcut kaynakları korumak, üretimi sürdürülebilir kılmak için çok ciddi planlar programlar, uygulamalar için önemli bütçeler ayıran ülkeler de var. Yapay et giyotini tehdidi altındaki bu çabalarla, hayvancılıkta değişim, dönüşüm, alternatif arayışları sürmektir. Bu çabalar çözüm mü olacak yoksa mağlubiyeti ne kadar geciktirebiliriz çabasından öte bir sonuç vermeyecek mi, zaman gösterecek.

Sayı kısıtlaması ve ıslahta daha ilerisi için zorlamalar; Hayvan ıslahı, az hayvanla, az masrafla çok üretim mantığı ağırlıklı olarak ekonomik gerekçelere dayalı olan bir durumken, iklim ve çevre politikalarının etkisiyle hayvan sayısını daha da azaltma baskısının etkili olduğu/olacağı bir dön-

me girildiğini gösteriyor. Bu nedenle hayvan sayısının arttırılması seçeneği her geçen gün uygulanabilir olmaktan uzaklaşmaktadır. Islah ile verimlerin arttırılmasının **sınırsız** olmadığı da malum.

AB, 2021-2030 döneminde inek sütü planlamasında birlik içerisinde süt ineği sayısının %6 azalması, süt veriminin %14 artışla yıllık ortalamanın 8342 lt olmasını hedeflemiştir. İnek sayısının azalmasına rağmen süt üretiminin %6 artması öngörülmüştür. İsviçre örneğinde; 2010 yılından bu yana İsviçre'deki süt sığırcılığı yapan işletme sayısı %25 den fazla azalarak, 26.151 iken 19.000 civarına kadar inmiştir. İnek başı süt üretimi ortalaması bu süreçte 5847 lt iken, 7000 lt'yi epeyce aşmış durumdadır.

Etçiden et, sütçüden süt söylemi nereye kadar; Uzun bir süre 'eti etçi ırktan, sütü sütçü ırktan' yaklaşımı adeta slogan hale gelmişse de durum tamamen böyle devam edebilecek mi, ya da bu trendi zorlayan gelişmeler oluyor mu, olacak mı? Bazı ülkelerde süt ve et üretimi konusunda ulaşılan ıslah düzeyi itibariyle, devasa artışların olması konusunda daha ileri gidilmesi imkânı daraldı. Bu durumda hem süt üretimi hem de et üretimi için ıslah faaliyetleri dışında ya da bunlara ilave olarak bazı uygulamalar yeni yaklaşımlar, uygulamalar gündemdedir.

Süt sığırlarının et üretimine katkı trendi artmakta olup, bu amaçla iki ana uygulama vardır;

1-Sütçü ırkların et üretimine katkısının arttırılması çalışmaları; AB ve ABD gibi ülkelerde pek kale alınmayan sütçü ırklardan et üretimi konusunda çalışmalar artarak sürmekte ve 'et etçi ırktan, süt sütçü ırktan' algısının değişme sürecinde olduğu görülmektedir. Süt sığırcılığı, et üretiminin önemli bir ayağı haline gelmiş olup, **üretim oranları yıllar itibariyle de artmaktadır.**

İrk özelliklerini ve ıslah sistemini bozmadan, sütçü ırk sürülerinden et üretiminin kalite ve miktarının arttırılması çalışmaları yaygınlaşıyor. Sütçü ırklarda verimi arttırmak, genetik ilerleme sağlamak için sütçü inek damızlıklarının % 25-30 kadarı her yıl sürüden çıkarılarak (damızlık yenileme oranı) yerlerini yeni, jenerasyon almaktadır. Bu **önemli kaynağın daha iyi değerlendirilmesi gerektiği** gündeme gelince, ABD'de süt sığır istatistiklerine göre **sürü yenileme amaçlı kesilen hayvanların kırmızı et üretimine katkı oranının %25'e ulaştığı** ve önümüzdeki dönemde de artması öngörülmektedir. Sütçülerden elde edilen etin ana kaynağı ayıklanan inekler iken, erkek yavrular ile damızlık yenileme sayısı dışındaki dişi yavrular da İspanya, Fransa veya Hollanda, İrlanda, İngiltere gibi ülkeler de dâhil olmak üzere yıllar itibariyle artan oranda tüm AB ülkelerinde besiyeye alınmaktadır.

Yeni Zelanda'da süt sığırları, sığır eti üretim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Sığır etinin %74 kadarı süt

endüstrisinden sağlanmaktadır. Süt inekleri büyük yaşta kasaplık edilebile karkasları, parça sığır eti, biftek ve rosto olarak pazarlayan restoranlar, büfeler ve kafeteryalar gibi yiyecek hizmeti kuruluşları için değerli bir üründür. Sütçü ırk kaynaklı bu etlerin kalitesini ve tüketiciye sunum yöntemlerini iyileştirmeye yönelik araştırmalar da yapılmaktadır.

2-Sütçü ırklardan et üretimi için kullanma melezlemesi yapılması çalışmalarları; Süt fiyatlarının düştüğü bazı dönemlerde süt sığırıcılığı işletmelerinde daha yüksek değerli bir buzağı elde etmek için damızlık süt ineklerini etçi ırk sperma ile tohumlayarak melez yavrular üretilmeye başlandı. Böylelikle, üreticiler sütçü sürüleri için gebeliği ve sürekli sağımı sağlamanın ve sütçü damızlıkları elde tutmaya devam edebilmenin yanı sıra, daha yüksek değerde pazarlayabilecek buzağılar alabildiler. ABD’de, bu yaklaşımı yetiştirme programına dâhil eden sütçü işletmelerin kırmızı et arzına katkı trendi artmaktadır.

Bu melezleme sonunda ‘ne idüğü belirsiz’ sürüler oluşturulmamakta, başka bir deyişle sütçü damızlık popülasyonun ırk özelliği bozulmamaktadır. Burada önemli nokta, sütçü ve etçi ırklardaki ıslah programları zarar görmeden bunun planlanması ve uygulanıyor olmasıdır. Melezleme ile elde edilen yavruların tümü besi materyali olarak kullanılarak et arzına katkı amaçlı kullanılmaktadır. Planlamada, sütçü ırk işletmelerin ihtiyacı olan damızlık yenileme oranını sürdürebilecek ölçüde sütçü dişi buzağı üretiminin dikkate alındığını da hatırlatmak gerekir. Ulusal Hayvan Yetiştiricileri Birliği NAAB’a göre, süt üreticilerinin damızlıklarından sığır eti üretimine bu şekilde katkı yapması, pazarlanan sığır eti miktarında keskin artışa katkıda bulunmuştur 2020’de bile bu şekilde sığır eti üretimi %28 artmıştır.

İngiltere’de sütçü damızlıkların yavrularından elde edilen sığır eti üretim oranı %40 düzeyine ulaşmıştır. Bu durum, süt sığırı melezi buzağının İngiliz sığır eti üretimi üzerindeki artan etkisini ortaya koymaktadır. Süreçte etçi sığır varlığı da azaltılmadığı için, sütçü işletmelerden gelen bu katkı ile kırmızı et üretimi arttırılmakta olup, üretim yapısındaki değişimin devamı beklenmektedir.

Biz durum nedir?

Sütçü ırk; Bilindiği gibi, ülkemizde sığır eti üretiminin tamamına yakını sütçü ırklardan ve bunların melezlerinden sağlanmaktadır. Besiye alınanlardan başka ya da buna ilave olarak sütte “krizin yükseldiği” dönemlerde kesime giden ana kadro damızlıklardan sağlanan et de kırmızı et arzı miktarı içerisinde önemli yer tutmaktadır. Ülkemizdeki damızlıkların işletmede kalma süreleri kısa olup buna sonucu olarak işletmede kaldığı sürede elde edilen buzağı sayısı, damızlık kadro yenileme, kapasite artırımı, hatta mevcut damızlık sayısının korunabilmesi için yeterli olamamaktadır.

Sütte piyasa biraz düzeldiğinde, ülke içinde yeterli damızlık üretilmediği ya da kalmadığı için sıklıkla ithalat gündeme gelmektedir. Sütte sıklıkla tekrarlayan yeni bir kriz durumunda, yine damızlıkların kesimi ile başa dönen bir kısır döngü yapısı sürmekte olup; işletmelerin, üretim sürekliliğini baltalayan bir durumdur. Ayrıca, istikrarlı ve hedefe yönelik ıslah sisteminin kurulamamasının da ana nedenlerinden biridir. Bakanlık, ikinci madde benzeri bir uygulama hazırlığında olduğunu açıklamıştır.

Etçi ırk; Etçi ırk konusunu ayrı bir yazıda detaylı incelemek gerekirse de özetle; etçi ırk damızlık işletmelerinin kurulması ve sürdürebilmesi önünde mera ve kaba yem üretim yetersizliğimiz ile oturmuş fiyat politikalarının olmaması gibi engeller belirleyici oluyor. Üreticinin, ‘Sütçü besi danası ile etçi besi danası karkasını aynı fiyata ya da çok az farklı bir fiyattan satacaksam, süt gelirinden vaz geçip üstelik ilave maliyetlere katlanarak, neden sütçü yerine etçi sığır yetiştireyim’ sorusuna verilecek cevap önemli.

Tüketicinin; ‘Satın aldığımız etin, etçi mi yoksa sütçü hayvandan mı elde edildiğini, genç besi hayvanı mı, yaşlı inekler mi olduğunu zaten bilmiyoruz. Tüketicie satılan etlerin tümü için dana ya da kuzu deniyor. Ne hikmetse hiçbir kasapta ya da market reyonunda yaşlı hayvan eti satılmaz! Etçi ırk eti yüksek fiyatla piyasada olursa, bu sadece tüm et fiyatlarının o fiyata çıkartılması sonucunu doğurur.’ sitemi ile üreticinin farklı fiyat talebinin nasıl örtüşeceği bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Halletmemiz gerekenler; Daha iyi sonuçlar için, bazı konuları da tamamen halletmemiz gerek;

- Meraların işe yaramaz boş arazi olmadığı, süt ve etin hammaddesi olduğu, en zayıf meranın bile gözden çıkarılmaması, güçlendirilmesi, çoğaltılması gerektiğinin karar vericilere geçişi şeklinde anlatılamaması,

- Islah sisteminin üretimi somut hedeflerinin ve damızlık üretimi çıktısının olamaması,

- Süt verimi ortalamamızın diğer ülkelerde ulaşılan ortalamanın hala çok altında kalıyor olması,

- Desteğe rağmen kayda giren/sanayiye ulaşan miktarın, toplam süt üretiminin yarısı civarında kalması,

- Hayvan varlığı, sağmal sayıları, üretim miktarlarındaki soru işaretlerinin giderilememesi,

- Üretici örgütlerinin kurumsallaşamaması; girdi temini ve ürün pazarlamada, pazar payında ve piyasa regülasyon mekanizmasında yok hükmünde olmaları durumunun aşılamaması,

- Sektör paydaşlarının ve STK’larının, karar vericiler üzerinde diğer lobi güçleri kadar etkili olamaması,

Potansiyelimiz yeterli mi? Hayvancılık durağan bir sektör değildir. Öngörülü planları, önlemleri her an canlı tutmak, yapılanları yeterli görüp rehavete kapılmamak ve istikrar sektör için önemli noktalar. Doğru planlama kadar titizlikle, ciddiyetle uygulanmak da önemlidir. Hayvancılıkta, çözülemeyecek hiçbir sorun alanı bulunmamaktadır. Üretimi daha da arttırma potansiyelimiz çok yüksektir. Bütün bunları yapabilmek için, doğru verileri ortaya koyacak ve güncelleme mekanizması iyi çalışacak tarım sayımı sonuçları ile yeni ve doğru bir başlangıç noktası yakalama şansımız var.

Diğer yandan, ithalata konu ürünlerde dünya pazarının daralmakta olduğunu, yakın gelecekte ithal edecek et ve canlı hayvan bulmanın çok zorlaşacağını, hatta mümkün olmayabileceğini unutmayalım.

Özet olarak; Süt, hayvancılığın amiral gemisidir. Sektörü düzenleyici, düzeltici etkisi vardır. Sütün girdileri, üretimi ve pazarlamaya kadar tüm süreci doğru ve istikrarlı bir sistemde olursa; et sorunundaki sıkıntılar da büyük ölçüde çözümler. Bol ve bereketli kazanç dilekleriyle..

Türkiye Çiğ Süt Fiyatında Avrupa'nın Sonuncusu!

Ulusal Süt Konseyi fiyat artışına rağmen üreticiye nefes aldırmadı. Türkiye, AB ülkeleri arasında çiğ süt fiyatında son sırada yer aldı.

Ulusal Süt Konseyi, geçtiğimiz günlerde çiğ inek sütü tavsiye fiyatını destek hariç litre başına 17,15 liradan 18,35 liraya çıkarılmasına karar vermişti. 1 Ağustos 2025'ten itibaren geçerli olmak üzere üreticinin eline litre başına net 18,35 lira geçecek şekilde belirlenen fiyat, artan maliyetler karşısında üreticiyi kurtarmaya yetmedi.

“Üretici Kazanmadan Sürdürülebilirlik Mümkün Değil”

Süt üreticileri, yem, enerji ve işçilik gibi girdi fiyatlarının her geçen gün arttığını vurgularken, açıklanan fiyatın maliyetleri karşılamaktan uzak olduğunu dile getirdi. Uzmanlara göre üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması için üreticinin kazanç elde

etmesi şart. Aksi halde hem süt hem de kırmızı et üretimi ciddi risk altına girecek.

Süt, Etin Temel Taşı

İnsan beslenmesinde önemli bir protein kaynağı olan süt, hayvancılık sektörünün de en kritik ürünü. Çünkü kırmızı ete giden yol süt üretiminden geçiyor. Türkiye, 934 bin ton koyun

sütüyle dünyada 2'nci, 543 bin ton keçi sütüyle 6'ncı, 20 milyon tonluk inek sütüyle 9'uncu sırada bulunuyor. 2024 yılında toplam çiğ süt üretimi bir önceki yıla göre yüzde 4,7 artarak 22 milyon 487 bin 757 tona yükseldi. Ancak üretim artmasına rağmen üreticiler, fiyat istikrarsızlıkları nedeniyle emeğinin karşılığını alamadı.

Türkiye, AB ülkeleri arasında çiğ süt fiyatında sınıfta kaldı!

AB ülkeleri arasında sınıfta kalan Türkiye, çiğ süt fiyatında 27. sırada yerini aldı. Mayıs 2025 itibarıyla Türkiye'de çiğ süt fiyatı 100 kg başına yaklaşık 37 euro olarak gerçekleşirken, AB ortalaması bunun çok üzerinde seyretti.

AB ülkeleri süt fiyat sıralaması (100 Litre başına Euro):

AB Ülkeleri Süt Fiyat Sıralaması		
Sıra	Ülke	Fiyat (100 Litre/Euro)
1	Kıbrıs	63,70
2	Malta	61,38
3	İtalya	58,13
4	Hollanda	56,75
5	Polonya	56,75
6	Danimarka	55,90
7	Portekiz	55,83
8	Yunanistan	55,64
9	Almanya	53,86
10	Romanya	53,12
11	Belçika	52,78
12	Çekya	52,51
13	İrlanda	51,76
14	Estonya	50,75
15	Litvanya	50,01
16	Avusturya	49,91
17	Macaristan	49,55
18	İsveç	48,91
19	Fransa	48,90
20	Finlandiya	48,85
21	Hırvatistan	48,44
22	İspanya	48,16
23	Letonya	47,86
24	Bulgaristan	46,92
25	Slovenya	45,96
26	Slovakya	41,06
27	Türkiye	37,00

Bu tablo, hem üreticinin gelirini hem de sektörün geleceğini tehdit eden en kritik sorunlardan biri olarak öne çıkıyor.

Organik Gıda

Türkiye’de Neden Lüks Sayılıyor?

Dünya genelinde sağlıklı yaşam trendi organik gıdaya ilgiyi artırırken, Türkiye’de organik ürünler hâlâ yüksek fiyatlarıyla raflarda “lüks tüketim” kategorisinde kalıyor. Peki neden?

Son yıllarda tüketicilerin bilinçlenmesiyle birlikte organik gıda ürünlerine olan talep giderek artıyor. Daha sağlıklı beslenmek, pestisit ve kimyasal kalıntılardan uzak durmak isteyen birçok kişi alışveriş sepetinde organik ürünlere yer vermek istiyor. Ancak Türkiye’de bu ürünlere ulaşmak hiç de kolay değil. Çünkü organik gıda hâlâ toplumun büyük bir kısmı için erişilmez bir lüks olarak görülüyor.

Organik Gıda Nedir?

Organik gıda, üretim sürecinde kimyasal gübre, tarım ilacı (pestisit), hormon ya da GDO kullanılmadan elde edilen ürünleri ifade ediyor. Toprakta sofraya kadar her aşaması denetlenen bu ürünler, insan sağlığına zarar verebilecek kalıntılardan arındırılmış şekilde tüketiciye sunuluyor. Dünyada giderek artan bir trend haline gelen organik gıda, Türkiye’de neden bu kadar sınırlı bir kesime hitap ediyor?

Fiyat Neden Bu Kadar Yüksek?

Organik ürünlerin yüksek fiyatlı olmasının birkaç temel sebebi var:

Üretim Maliyetleri: Organik tarımda kimyasal gübre ve ilaç kulla-

nılmadığı için verim genellikle daha düşük oluyor. Ayrıca işçilik ihtiyacı daha fazla. Bu da maliyetleri artırıyor.

Sertifikasyon Süreci: Organik üretim yapabilmek için çiftçilerin sıkı bir denetim ve sertifikasyon sürecinden geçmesi gerekiyor. Bu süreç hem zahmetli hem de maliyetli.

Pazar Kısıtlılığı: Organik ürünlere talep sınırlı olduğu için üretici ölçek ekonomisinden yararlanamıyor. Az üretiyor, az satıyor; dolayısıyla maliyet yüksek kalıyor.

Dağıtım ve Raflama: Organik ürünler çoğunlukla büyük şehirlerdeki belirli marketlerde ya da internet üzerinden satılıyor. Ulaşım ve lojistik de fiyatı yukarı çekiyor.

Organik Pazarın Gerçekleri

Türkiye’de organik tarım alanları her geçen yıl artsa da hâlâ toplam tarım alanlarının çok küçük bir kısmını oluşturuyor. TÜİK verilerine göre, Türkiye’de organik tarım yapan üretici sayısı son yıllarda artsa da ürün çeşitliliği ve erişim sınırlı. Çoğu organik ürün İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerdeki üst gelir gruplarına hitap ediyor.

Bu tablo, organik gıdayı “herkesin hakkı olan sağlıklı beslenme” alanından çıkarıp “sadece imkânı olanın ulaşabileceği bir ayrıcalık” haline getiriyor.

Tüketici Algısı: Sağlıklı Ama Pahalı

Yapılan araştırmalar, Türk tüketicisinin organik ürünlere güven duyduğunu, ancak yüksek fiyat nedeniyle düzenli olarak alamadığını gösteriyor. Pek çok kişi, organik domatesin kilo-

sunu 60-70 lira vermek yerine, daha ucuz olan konvansiyonel ürünü tercih ediyor. Sağlık bilinci olan tüketiciler bile çoğu zaman bütçe engeline takılıyor.

Çözüm Ne Olabilir?

Uzmanlara göre organik gıdanın lüks olmaktan çıkıp yaygınlaşması için şu adımların atılması gerekiyor:

Destek Politikaları: Devletin organik tarım yapan çiftçilere daha fazla teşvik vermesi.

Kooperatifleşme: Küçük üreticilerin birleşerek maliyetleri düşürmesi.

Yerel Pazarların Güçlendirilmesi: Organik ürünlerin sadece büyük marketlerde değil, yerel pazarlarda da bulunabilmesi.

Tüketici Eğitimi: Halkın organik ürünle “iyi tarım ürünü” arasındaki farkı anlaması.

Erişim Adaleti: Organik ürünlerin sadece zengin kesime değil, toplumun her kesimine ulaşmasını sağlayacak lojistik ve fiyat politikalarının geliştirilmesi.

Sonuç: Organik Herkesin Hakkı

Organik gıdanın yüksek fiyatlı bir “lüks” olarak kalması, sağlıklı yaşamın da yalnızca belli bir gelir grubunun ayrıcalığı haline gelmesine yol açıyor. Oysa sağlıklı ve güvenilir gıda, her bireyin temel hakkı olmalı. Türkiye’nin tarımsal potansiyeli ve geniş toprak varlığı, doğru politikalarla birleştiğinde organik gıdanın herkesin sofrasına ulaşması mümkün.

Bugün sorulması gereken asıl soru şu: Organik gıda neden lüks? değil, nasıl herkes için ulaşılabilir hale gelir?

T.C. TARIM VE
ORMAN BAKANLIĞI

T.C. HAZİNE VE
MALİYE BAKANLIĞI

TÜRKİYE
YÜZYILI

Gelecek Tarımsız, Tarım Sigortasız Olmaz!

Çiftçimizin üretimini güvence altına almak için daima buradayız.
TARSİM olarak tarımın sigortasıyız.

29 Eylül-5 Ekim Sigorta Haftası
Kutlu Olsun!

TARSİM[®]
tarımın sigortasıyız

Mobil uygulama için

tarsim.gov.tr

ALO TARSİM 172

Zulümle Büyüyen Hasat: **İsrail’de Tarım!**

Ortadoğu coğrafyası yüzyıllardır medeniyetlerin beşiği olmuş, suyun, toprağın ve ekmeğin öneminin en çok hissedildiği topraklar arasında yer almıştır. Ne var ki bu kadim topraklarda, 20. yüzyılın ortalarında yeni bir aktör ortaya çıkmıştır: İsrail. 1948’deki kuruluşundan itibaren bölgeyi istikrarsızlığa sürükleyen bu devlet, askeri işgaller, göç ettirmeler, kanlı saldırılar ve sistemli bir kuşatma politikasıyla güç kazandı. Filistinlilerin tarlaları, zeytinlikleri, bağları ellerinden zorla alınırken; bu kaynaklar İsrail’in tarımsal üretiminde birer basamak haline geldi.

Bugün İsrail, küçücük yüzölçümüne (22 bin km² civarı) ve sadece 10 milyon nüfusa sahip olmasına rağmen, Ortadoğu'nun en güçlü tarım ve hayvancılık üreticilerinden biri konumunda. Filistin'de kan dökerken, aynı anda Avrupa'ya, Amerika'ya ve dünyanın farklı pazarlarına tarım ürünleri satan bir ülke haline gelmiş durumda.

İsrail Tarımının Gücü: Su Yoksa Çözüm Var

İsrail'in coğrafyası tarım için elverişli değil. Toprakların büyük kısmı çöl ve yarı kurak. Yağışlar yetersiz, su kaynakları kısıtlı. Ancak İsrail, bu de-

zavantajı avantaja çevirmek için teknolojiye yöneldi.

Damlama sulama: İsrail'in dünya tarımına kazandırdığı en büyük icatlardan biri. Bu sistem sayesinde, suyu damla damla vererek hem tasarruf sağlıyor hem de verim artırıyor. Bugün dünyanın pek çok ülkesinde kullanılan bu teknoloji, İsrail'i küresel tarım teknolojilerinde öncü yaptı.

Seracılık: Çöl ikliminde bile seralar kurarak üretim yapabilen İsrail, dört mevsim tarım yapabilme kapasitesine ulaştı.

Tohum ve genetik: İsrail, kendi iklimine uygun, kuraklığa dayanıklı tohumlar geliştirdi. Türkiye dahil birçok ülkeye tohum ihraç ediyor.

2024 verilerine göre İsrail'in tarımsal çıktısı 38 milyar NIS seviyesinde gerçekleşti. Bunun 21,4 milyar NIS'i bitkisel üretim, 16,5 milyar NIS'i hayvancılık kaynaklıydı.

Tarımın ülke GSYH'sindeki payı yalnızca %1,2-%1,4 arasında. Bu oran küçük görünebilir, ancak tarımsal ürünler İsrail için stratejik bir güç. Çünkü ülke, sadece kendi halkını doyurmakla kalmıyor, aynı zamanda ihracat yoluyla da ekonomik ve politik güç kazanıyor.

Kan Döken İsrail'in Tarımında Öne Çıkan Ürünler

İsrail'in tarım ürünleri çeşitlilik bakımından oldukça geniştir. Narenciye, avokado, zeytin, hurma, badem, kiraz, elma ve armut gibi ürünler öne çıkar. Özellikle narenciye ihracatı, İsrail'in geleneksel güç alanlarından biridir.

Narenciye: Portakal, limon, greyfurt üretiminde hem iç pazarı hem ihracatı besliyor.

Avokado: Avrupa pazarında hızla yükselen bir ihracat ürünü.

Domates ve biber: Seralarda yüksek verimlilikle üretiliyor.

Süs bitkileri ve çiçekçilik: İsrail, Hollanda ile birlikte dünyanın en önemli kesme çiçek ihracatçılarından biri.

Küçük İsrail, Verimli Hayvancılık

İsrail tarımının yaklaşık %40'ı hayvancılıktan geliyor. Bu da ülkenin tarımsal üretiminde hayvancılığın ne kadar kritik olduğunu gösteriyor.

Süt Sığırcılığı

- Yıllık süt üretimi: 1,6 milyar litre.

- İnek başına verim: 12.000 kg/yıl. (Dünya ortalaması bunun çok altında.)

- Sığır eti üretimi: 5.577 ton (ihtiyacın sadece %14'ü). Geri kalanı ithalatla karşılanıyor.

Koyun ve Keçi

- Yaklaşık 500.000 koyun bulunuyor.

- Keçi sütünden üretilen peynir, yerel mutfakta önemli bir yer tutuyor.

Kanatlı Hayvancılık

- Yumurta üretimi: Yıllık 1 milyar adedin üzerinde.

- Et üretimi: 100 bin tonun üzerinde.

Domuz Yetiştiriciliği

- Oldukça sınırlı. Hem dini sebepler hem de tüketim alışkanlıkları nedeniyle düşük seviyede.

İthalat ve İhracat Dengesi

İsrail, yüksek teknolojiyle verimliliği artırsa da bazı alanlarda ithalata bağımlı. Özellikle tahıllar, yem bitkileri ve hayvansal protein kaynaklarında ithalat oranı yüksek.

- 2024 tarımsal ithalatı: 9,8 milyar USD.

- 2024 tarımsal ihracatı: 2,8 milyar USD.

- 2023'te 750.000 baş canlı hayvan ithal edildi.

- 176 bin ton sığır eti ithalatı yapıldı; bunun %86'sı Arjantin'den.

İhracatta ise narenciye, avokado, çiçekçilik ürünleri öne çıkıyor.

Türkiye-İsrail Tarımsal Ticaretinde Dengesizlik

Türkiye, İsrail'e sınırlı sayıda ürün ihraç edebiliyor.

- 2024 ihracatı: 43,5 milyon USD.

- Başlıca ürünler: domates (9 milyon USD), buğday unu, fındık, şekerleme, kakao ürünleri.

Buna karşılık İsrail'in Türkiye'ye sattığı ürünler daha katma değerli: sebze tohumları, hurma, turunçgil suyu, fruktoz, kabuksuz badem, hayvan yemleri.

Bu tablo, İsrail'in teknoloji yoğun tarımsal üretimde Türkiye'den daha avantajlı olduğunu ortaya koyuyor.

Sonuç: Tarımda Güç, Siyasette Araç

İsrail, küçük bir ülke olmasına rağmen, kanla kurduğu düzenin üzerine tarımda yüksek teknolojiye dayalı bir üretim modeli inşa etti. Filistin topraklarında el koyduğu araziler, işgal politikaları ve uluslararası desteklerle tarımını güçlendirdi. Bugün İsrail, Ortadoğu'da sadece askeri değil; tarım ve hayvancılıkta da stratejik bir aktör.

Ancak bu başarı, masum bir tarımsal gelişme hikâyesi değil. Filistinlilerin yıkılan zeytinlikleri, sökülen

bağları ve gasp edilen tarlaları pahasına yükselen bir tablo. İsrail'in tarımsal başarısı, kanla, gözyaşıyla ve işgalle yoğrulmuş bir modelin sonucudur.

Sonuç olarak bu kadar verimli olmayan topraklarda başta teknolojiyi aynı zamanda çalışkanlığı ve birde haini olmayan bu ülkede tarımsal üretim ve hayvansal üretimde ön plana çıkıyor. Her geçen gün yaptığı hamleler ile bölgeyi kan gölünü çeviren Netanyahu dur durak bilmeden başta Gazze olmak üzere Katar, Suriye, Tunus, Yemen gibi kim o bölgede ön plana çıkıyor ya da sa-

vaşa sesini yükseltiyor ise bölgenin Ortadoğu'nun celladı bölgenin kan tüccarı Netanyahu, tarımsal üretimde de bölgeyi domine etmeye devam ediyor.

Kaynakça

- Mordor Intelligence. Israel Fruits and Vegetables Market – Growth, Trends, Forecasts (2024-2029).
- Wikipedia. Agriculture in Israel.
- Mark Gershom. Agriculture of Israel – Facts, Nature, History.
- Globserver. Israel Agriculture Overview.
- HortiDaily. War disrupts agriculture, Israel increases imports of fruits and vegetables (2024).
- Trade.gov. Israel – Country Commercial Guide: Agriculture.
- Israel.com. Israeli Agriculture in 2024: 11 Billion Output.
- TheGlobalEconomy.com. Israel: Share of Agriculture in GDP.
- OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023 – Israel.
- Statista. Agriculture in Israel – Statistics & Facts.
- Trading Economics. Türkiye-İsrail ithalat & ihracat kalemleri.
- TİM / Ticaret Bakanlığı Açıklamaları.
- Anadolu Ajansı. Türkiye'nin ihracatı durdurmasının ardından İsrail'de sebze-meyve fiyatları keskin şekilde arttı.
- Agritech MEA. Turkish Government Halts All Fresh Produce Trade Ties with Israel.
- CEIC Data – İsrail tarım ve hayvancılık üretim istatistikleri (ceicdata.com).
- USDA FAS – İsrail et ve sığır piyasası raporu (apps.fas.usda.gov).
- The Global Economy – Tarımın GSYH'deki payı (theglobaleconomy.com).
- Jerusalem Post – Canlı hayvan ithalat verileri (jpost.com).

Alternatif Gelir Kaynağı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler

Mehmet TAŞAN

Ziraat Yüksek Mühendisi / Emekli Genel Müdür

Tıbbi ve aromatik bitkiler; içeriğinde bulunan bazı etken maddeleri nedeniyle sağlık, parfümeri, kozmetik, gıda, doğal boya ve tarımsal mücadele gibi alanlarda kullanılan veya kullanılabilen bitkilerdir. Günümüzde gıdalara çeşni olarak kullandığımız baharatlar, son yıllarda hızla yaygınlaşan bitkisel çaylar ve gıda takviyeleri de bu gruba girmektedir.

Son yirmi yılda tıbbi ve aromatik bitkilere olan talep önemli ölçüde artmış ve bu talep halen devam etmektedir. Fitoterapinin (bitkisel tedavi) tamamlayıcı tedaviler arasına girmesi ve gıda ürünlerinde sentetik katkı maddelerinin kullanımına sınırlamalar getirilmesi bu süreci önemli ölçüde etkilemiştir. 2020 Yılı itibarıyla tüm Dünya COVID-19 virüs salgınıyla karşı karşıya kalmış ve salgın hızla yayılmıştır. Bu kapsamda virüse karşı ilaç ve aşı çalışmaları hızla devam etmiştir.

Bununla birlikte, insanlarda bağışıklık sistemini güçlendiren ve hatta

antiviral (vücudun hastalığa neden olabilecek belirli virüslerle ve viral enfeksiyonlarla savaşmasına yardımcı olan ilaçlar) potansiyele sahip olan bitkisel kaynaklı tedavi edici ürünlerin geliştirilmesi de önem kazanmıştır.

FAO tarafından 1970'li yıllarda yapılan araştırmalara göre dünyada 21.000 tıbbi bitki olduğu belirtilmektedir. 2000 yılından sonra yapılan araştırmalara göre ise dünyada yayılım gösteren mevcut 422.000 bitki türünün yaklaşık %12,5'i olan 52.885 adedin tıbbi amaçlı kullanılabilecek tür olduğu ortaya konulmuştur. Tıbbi bitkilerin en çok toplandığı ve tarımının yapıldığı ülkeler Çin ve Hindistan olup bu bitkilerin büyük bir kısmı doğadan toplama yoluyla elde edilmektedir.

Baharatlar grubunda Türkiye 340 bin tonluk üretim ile dünya üretiminde ikinci sırada yer almaktadır. Piper cinsi biberler (karabiber vs.) üretiminde Vietnam birinci sırada yer alırken

zencefil üretiminde Hindistan, tarçın üretiminde Endonezya ve Çin şerbetçi otu üretiminde ise ABD, Etiyopya ve Almanya söz sahibidir. Bunların yanı sıra nane üretiminin %92,5'ini tek başına Fas karşılarken kenevir tohumu üretiminin ise %87,7'si Fransa tarafından gerçekleştirilmektedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de tıbbi ve aromatik bitkiler üretimi yetiştiricilik ve doğadan toplama şeklinde gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de en fazla üretimi yapılan ürün kırmızıbiber olup ikinci sırada üretimi, ihracatı ve ithalatı Uluslararası TEK Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler tarafından protokolle düzenlenen haşhaşa aittir.

Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Orman Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre orman alanlarında odun dışı ürün kapsamında doğadan faydalanması yapılan ürünlerden 32,5 bin ton ile defne birinci sırada yer almaktadır. Bunun dışında organik tarım ve iyi tarım uygulamaları kapsamında

tıbbi ve aromatik bitki üretimi mevcuttur.

Kullanım alanı oldukça geniş olan tıbbi ve aromatik bitkiler bütün halde taze ve kuru olarak kullanıldığı gibi; yaprak, kök, çiçek, tohum, kabuk, yumru veya toprak üstü kısmı gibi bitki parçaları, bunların parçalanmış veya öğütülmüş halleri, farklı şekillerde hazırlanmış ekstraktları gibi çok değişik kullanım formları bulunmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanıldığı bir çok alan olması sebebiyle piyasada bazı ürünler “Bitkisel Ürün” adı altında Tarım ve Orman Bakanlığı izni ile gıda takviyesi olarak Sağlık Bakanlığı izni ile Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürün (GBTÜ) ve ilaç şeklinde yer almaktadır. Kapsamda çok fazla ürünün bulunması ve kullanım alanlarının çeşitli olması nedeniyle her bir ürün için farklı pazar yapıları ortaya çıkmaktadır.

Tıbbi, aromatik ve boya bitkileri doğadan toplananlar ve kültürü yapılanlar olmak üzere ikiye ayrıl-

maktadır. Doğadan toplanan tıbbi ve aromatik bitkiler; ormanlar, meralar, kullanılmayan tarım arazileri gibi yerlerde kendiliğinden yetişen bitkilerin meyve, sap, yaprak, çiçek gibi kısımları ile bazen tarımsal arazilerde yetişen yabancı otlar olabilmektedir. Dünya genelinde ticareti yapılan tıbbi ve aromatik bitkilerin önemli bir kısmı doğadan toplanmaktadır.

Türkiye’de tıbbi ve aromatik amaçlı kullanılan bitki sayısı önemli düzeyde olmakla birlikte, Çin’de 4.941 adet, Hindistan’da 3.000 adet ve Amerika Birleşik Devletlerinde 2.564 adet bitkinin kullanıldığı ülkeler dikkate alındığından potansiyelin daha da geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü tarafından 2015 yılında başlatılan “İtrî ve Tıbbi Bitkiler ile Boya Bitkileri Üretimine Geliştirilmesi Projesi” kapsamında tıbbi ve aromatik bitkiler üretiminin artması ve uçucu yağlar sektöründe

işleme teknolojisinin gelişmesi beklenmektedir. Hem yetiştiricilik hem de doğadan toplanan tıbbi ve aromatik bitkilerin kayıt altına alınarak izlenebilirliğinin sağlanması beklenmektedir. Tıbbi ve aromatik bitkilerde özellikle pazarlama konusunda örgütlenme yapısının güçlendirilmesi, entegre tarım tesislerinin küçük ve orta ölçekli çiftçiye uyumlu hale getirilmesi ve sektörde yer alan firmalara farklı desteklerin oluşturulması beklenmektedir. Tıbbi ve aromatik bitkiler üretimi emek yoğun bir üretim dalı olup, işgücü maliyetleri dikkate alındığında, bu üretim dalının yapısal özelliklerine uygun, küçük işletme ölçeğinde kullanılabilecek makine ve ekipmanların geliştirilmesi beklenmektedir.

Baharat bitkilerinin üretiminde son on yılda önemli artışların olduğu görülmektedir. Kırmızıbiber üretimi 165 bin tondan 287 bin tona, kekik üretimi 11 tondan 30 bin tona, Çörekotu üretimi 160 tondan 10 bin tona, Rezene üretimi 2 bin tondan 3

bin tona yükselmiştir. Yaklaşık yirmi yıllık süreçte ihracat miktarı iki kat ve değeri ise dört kat artmıştır. Bu durum ülkemizin baharat ve diğer ürünlerin dünya pazarındaki önemini her geçen gün arttırdığını göstermektedir.

Tıbbi ve aromatik bitkilerin önemli kısmının doğadan toplanarak elde edildiğinden toplama zamanının ve toplama şekil ve tekniğinin de önemli olduğu bir gerçektir. Toplama işleminin bu konuda eğitim almış vasıflı kişilerle ve tekniğine uygun olarak yapılması gerekmektedir. Toplayacak kişiler öncelikle bitkiyi tanımalı, yetiştiği yeri, bitkinin zehirli olup olmadığını, toplanacak ortamın uygunluğunu, toplanacak mevsim ve saatin uygunluğunu, bitkinin toplanacak kısmını iyi bilmeli ve toplama işi belli bir plan dahilinde yapılmalıdır. Bitki ve bitki topluluğunun bir sonraki mevsim ve yıllarda varlığını sürdürmesi, dolayısıyla üretimin devamlılığı çok önemlidir. Diğer bitkilere de zarar verilmemelidir. Güneşli günlerde bitkiler sabah erken saatte toplanmalıdır.

Daha çok doğadan toplama ile yapılan üretim, sektörün ham madde ihtiyacını sürekli ve kesintisiz olarak karşılayamamaktadır. Yetiştiricilik kaynaklı olarak üretimin geliştirilmesi önündeki en önemli sorun ise tohum, fide ve fidan gibi sertifikalı üretim materyallerinin yeterli düzeyde bulunmamasıdır. Kamu kurumla-

rı dışında, tıbbi ve aromatik bitkilere ait üretim materyali kısıtlı bir şekilde üretilmektedir. Tıbbi ve aromatik bitkilerde oluşan hastalık ve zararlılara karşı ruhsatlı pestisit bulunmaması nedeni ile bilinçsiz ilaç kullanımı önemli düzeyde kalıntı sorunu oluşturabilmektedir.

Tıbbi ve aromatik bitki işleme ve pazarlama faaliyetleri yürütenlerin örgütlenmesi de sektörel gelişimi açısından önemlidir. Bu nedenle üretici düzeyinde olduğu gibi aktarlar başta olmak üzere işleme ve pazarlama faaliyeti yürütenlerin de mesleki ya da sektörel örgütlenmesi sağlanmalıdır. Özellikle sağlık riski taşıyan ürünler başta olmak üzere tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları ve şekli konusunda bilinç düzeyinin yeterli olmaması önemli sağlık sorunlarına neden olmaktadır.

Hem yetiştiriciliği yapılan hem de doğadan toplanan birçok ürün, kurutulmak suretiyle ham olarak pazarlanmaktadır. Ürünlerin etken maddesi ve kullanım alanları dikkate alınarak farklı ürünlere işleme kapasitesi yeterli düzeyde değildir. Bu nedenle üretimin karlılığı azalmakta, sektöre sermaye girişini azaltmaktadır. Bitkilerin kurutulması konusunda yeterli bilgiye sahip olunmaması nedeni ile kaliteli ürün üretimi sağlanamamakta, yabancı madde ve kalıntı sorunu ile karşılaşabilmektedir. İşlenmiş ürünlere karşı güveni artıracak tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Özellikle dar alanlarda yoğun işgücüyle daha fazla gelir sağlama imkanı olan Tıbbi ve Aromatik bitkilerin üretimi, işlenmesi ve pazarlanması konusunda yatırım ve işletme destekleri artırılarak kırsalda alternatif geçim kaynağı geliştirilmelidir. Tarım ve Orman Bakanlığı planlı üretime geçiş sürecinde Çiftçi Örgütleri üzerinden sözleşmeli olarak Tıbbi ve Aromatik bitkilerin üretiminin yaygınlaşması gerçekleştirilebilir. İhracat konusunda da avantaj sağlayacak bir sektördür.

Üretim ve toplamadan, pazarlama ve işlemeye kadar geçen sürecin yönetimine imkân tanıyan merkezi bir kayıt sistemi oluşmalıdır. Gerek üretici kısmında gerekse işleme ve pazarlama alanında güçlü bir örgütlenmeye ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak: Biyolojik zenginliğimizi ekonomik zenginliğe dönüştürmenin yollarını zorlamalı, Zengin toprakların fakir insanları olmamalıyız.

Kuraklık Var ama Su Yönetimi Var mı?

Türkiye her yıl artan kuraklık tehdidiyle karşı karşıya. Barajlar alarm verirken, tarımsal üretim ve gıda güvenliği doğrudan risk altında. Uzmanlara göre çözüm, suyu sadece tüketmek değil, yönetmekten geçiyor.

Türkiye, iklim değişikliğinin en sert yüzünü kuraklık üzerinden yaşıyor. Özellikle İç Anadolu, Güneydoğu ve Ege bölgelerinde yağış miktarları her yıl azalırken, baraj doluluk oranları kritik seviyelere geriliyor. Tarımda sulama ihtiyacı giderek artarken, su kaynakları hızla tükeniyor.

Uzmanlar, Türkiye'nin su fakiri ülke konumuna hızla sürüklendiğine dikkat çekiyor. Kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarı 1.000 metreküp sınırına yaklaşmış durumda. Bu tablo, tarımsal üretimin geleceğini doğrudan tehdit ediyor. Çünkü

Türkiye'de kullanılan suyun yaklaşık %77'si tarımsal sulamada harcanıyor. Ancak sulamanın büyük kısmı hâlâ vahşi sulama yöntemleriyle yapılıyor ve suyun yarısı tarlada boşa akıp gidiyor.

Peki çözüm ne?

Uzmanlara göre ilk adım, modern sulama sistemlerine geçişi hızlandırmak. Damla ve yağmurlama sulama yöntemleriyle su kullanımında %50'ye varan tasarruf mümkün. Bunun yanında, yeraltı sularının kontrolsüz kullanımına sınırlama ge-

tirilmesi, kuraklığa dayanıklı tohum çeşitlerinin geliştirilmesi ve çiftçilerin su yönetimi konusunda eğitilmesi gerekiyor.

Kuraklık sadece tarımsal üretimi değil, aynı zamanda gıda güvenliğini de tehdit ediyor. Bir ülkede su kıtlığı varsa, o ülkede gıda fiyatları hızla yükseliyor, ithalat artıyor ve üretici kadar tüketici de kaybediyor.

Türkiye'nin geleceği için suyu sadece tüketmek değil, akıllıca yönetmek şart. Aksi halde kuraklık kapıda değil, kapının içinde olacak.

İklim Krizi ile Tarım Krizi El Ele mi Yürüyor?

Dünya genelinde artan sıcaklıklar, kuraklık, sel ve dolu gibi aşırı iklim olayları tarımsal üretimi doğrudan etkiliyor. Türkiye’de çiftçi bir yandan girdi maliyetleriyle boğuşurken, diğer yandan iklim krizinin ağır sonuçlarıyla yüzleşiyor. Uzmanlara göre tarımın geleceği, iklim krizine uyum politikalarıyla şekillenecek.

İklim krizi artık uzak bir gelecek senaryosu değil; hayatımızın tam ortasında. Türkiye’de tarım sektörü bu krizin en ağır sonuçlarını yaşayan alanların başında geliyor. Çünkü tarım, doğrudan doğayla iç içe yapılan bir üretim faaliyeti. Yağmurun yağmaması, güneşin fazla yakması, ani dolu, sel ya da fırtına... Hepsi doğrudan çiftçinin emeğini ve soframıza gelen ürünü etkiliyor.

Kuraklık ve Tarımsal Üretimde Daralma

Türkiye’de son yıllarda yağışların azalmasıyla birlikte kuraklık tehlikesi kapıyı çalmaya başladı. Barajlardaki su seviyeleri kritik eşiklere gerilerken, özellikle Konya Ovası ve İç Anadolu’da yeraltı suları hızla tükeniyor. Çiftçiler, daha fazla su isteyen ürünlerden vazgeçmek zorunda kalıyor. Örneğin mısır ve şeker pancarı ekim alanlarında daralma yaşanıyor. Bu durum sadece üreticiyi değil, sanayi ve tüketiciyi de etkiliyor.

Aşırı İklim Olayları Artıyor

Son 10 yılda Türkiye’de sel, dolu ve fırtına gibi afetlerin sıklığı arttı. Bir gün kuraklıkla mücadele eden çiftçi, ertesi gün tarlasını sel sularına kapatabiliyor. Ege ve Akdeniz’de sık sık görülen ani dolu yağışları, zeytin ve üzüm bağlarında milyonlarca liralık zarara yol açıyor. Sigorta sistemleri yetersiz kalıyor, çiftçi emeğinin karşılığını alamıyor.

Gıda Güvenliği Risk Altında

İklim krizinin tarıma etkisi yalnızca üreticiyle sınırlı değil. Bu süreç, doğrudan tüketicinin sofrasına da yansıyor. Kuraklık nedeniyle üretim azalınca ürün fiyatları yükseliyor. Nitekim son yıllarda sebze-meyve fiyatlarındaki artışın önemli sebeplerinden biri de iklim koşulları. Eğer üretimde istikrar sağlanmazsa, Türkiye önümüzdeki yıllarda gıda güvenliği sorununu daha derinden yaşayacak.

Çiftçi Çıkamazda: Maliyet + İklim Krizi

Bir yandan iklim koşulları üretimi zorlaştırırken, diğer yandan artan girdi maliyetleri çiftçiyi sıkıştırıyor. Yem, gübre, enerji ve işçilik masrafları her yıl katlanırken, iklim krizi kaynaklı zararlar bu yükü daha da ağırlaştırıyor. “Çiftçi kazanmazsa üretim sürdürülemez” uyarısı, her geçen gün daha anlamlı hale geliyor.

Çözüm Nerede?

Uzmanlar, iklim kriziyle mücadele için tarımda acil adımlar atılması gerektiğini söylüyor:

Su yönetimi: Modern sulama yöntemlerine geçiş, su kayıplarının azaltılması.

İklim dayanıklı tohum: Kuraklığa, hastalıklara ve aşırı iklime karşı dirençli çeşitlerin geliştirilmesi.

Erken uyarı sistemleri: Meteorolojik verilerin çiftçiye hızlı ulaştırılması.

Tarım sigortalarının güçlendirilmesi: Çiftçinin kaybının telafi edilmesi.

Destek politikaları: Çiftçiye sadece üretim için değil, iklim krizine uyum için de destek verilmesi.

İklim krizi, tarım krizini de beraberinde getiriyor. Türkiye gibi tarımsal potansiyeli yüksek bir ülkede bile çiftçi iklim koşullarına teslim olmuş durumda. Eğer bugünden önlem alınmazsa, gelecekte sadece çiftçi değil, sofradaki herkes kaybedecek.

Tarımda sürdürülebilirlik artık bir tercih değil; var olmanın zorunluluğu.

Ucuz Gıda Miti: Fiyat Düşük, Gerçek Bedel Ne Kadar Ağır?

Haber/Feyzanur Kaya

Marketteki “ucuz” domatesin, tavuk ya da peynir paketinin fiyatı küçük bir rakam olabilir - fakat o fiyat, doğaya, üreticiye, sağlığa ve geleceğe yansımayan büyük maliyetleri gizliyor. “Ucuz gıda”nın arkasında kim ne ödüyor?

Fiyat etiketi kısa, fatura uzun

Alışveriş sepetimize yerleştirdiğimiz ürünün kasadaki fiyatı, o ürünün üretiminin tüm etkilerini göstermez. Tarım ve gıda sistemleri; sera gazı emisyonu, su tüketimi, toprak erozyonu, işçi sağlığı, antibiyotik direnci, gıda israfı ve halk sağlığı üzerindeki maliyetler üretir. Bu “gizli maliyetler” hesaplandığında, küresel gıda sistemi yılda trilyonlarca dolarlık yük üretiyor — FAO’nun tahminlerine göre bu gizli maliyetlerin yıllık büyüklüğü küresel ölçekte on trilyonlar mertebesinde.

“Ucuz” nasıl ucuz olur? Kısa cevap: maliyetleri başkalarına aktarıyoruz

Fiyatın düşük görünmesinin temel yolları: üretim maliyetinin bas-kılanması (düşük işçi ücretleri, yoğun girdi kullanımı), çevresel maliyetlerin dışsallaştırılması (karbon, su, toprak kaybı için ödeme yapılmaması), verim odaklı yoğun üretim (hızlı büyüme için antibiyotik, yoğun yem kullanımı) ve tedarik zincirinde aracılardan baskısı. Ayrıca devlet bütçesinden sağlanan bazı sübvansiyonlar, kısa vadede tüketici fiyatını düşürürken

uzun vadede kamu kaynaklarını ve çevreyi zorlar.

Gerçek bedel: beş başlıkta gizli maliyetler

1) Çevresel Maliyetler - doğa faturayı kesiyor

Modern tarım; toprak erozyonu, su çekilmesi, nitrojen/azot kirliliği ve orman tahribatı yoluyla ekosisteme ağır yük bindiriyor. FAO ve ilgili analizler, gıda sistemlerinin çevre ve sağlık üzerindeki “gizli” maliyetlerinin trilyon dolarlar düzeyinde olduğunu ve bu maliyetlerin büyük kısmının

sağlığa ve çevreye ait olduğunu gösteriyor. Bu hesaplar, “ütülü” fiyatların gerçekte ne kadar yanıltıcı olduğunu ortaya koyuyor.

2) Su ve kaynak kullanımı — tarım keskin tüketici

Türkiye örneğinde su meselesi kritik: ülke su kullanımı içinde tarımsal sulama büyük yer tutuyor — toplam çekilen suyun yaklaşık %74–77’si tarımda kullanılıyor; bu da tarımı su tasarrufuna zorunlu kılıyor. Kurak bölgelerde “ucuz” üretim aslında ye-

raltı suyu ve ekosistemler pahasına sağlanıyor.

3) Gıda israfı — üretip çöpe atmak da bir maliyettir

Dünyada her yıl üretimin büyük bir kısmı tüketime ulaşmadan kaybediliyor; Türkiye’de de kişi başı yıllık ortalama atık yüksek — resmi ve sivil kaynaklar kişi başına düşen gıda israfını önemli bir rakam olarak veriyor ve bunun ekonomik boyutu milyarlarca TL/ USD seviyesinde hesaplanıyor. İsraf, üretim, nakliye ve depo-

lama için harcanan kaynakların boşa gitmesi demek.

4) Sağlık maliyetleri — ucuz yemek daha pahalı sağlık faturası demek

İşlenmiş, yüksek yağ/şeker/salt içerikli “ucuz” gıdalar, obezite ve kronik hastalık yükünü artırıyor; bu da sağlık sistemine yük olarak geri dönüyor. FAO ve diğer analizler, gıda kaynaklı sağlık maliyetlerinin gizli maliyetlerin büyük bölümünü oluşturduğuna dikkat çekiyor.

5) Sosyal ve iş gücü maliyetleri — üreticinin ve işçinin ödeyişi

Düşük fiyatlar, çiftçi gelirlerini erozyona uğratar; mevsimlik/arkaik tarım işçiliği düşük ücret ve kötü çalışma koşullarına itilir. Tedarik zincirinde “rekabetçi fiyat” baskısı, küçük üreticilerin iflas etmesine veya daha yoğun, çevreye zararlı üretim biçimlerine yönelmesine neden oluyor.

Örnek uygulama: “True price” ve ne anlama geliyor?

“True cost / true price” (gerçek fiyat) yaklaşımları, ürünlerin çevresel ve sosyal etkilerini hesaplayıp tüketiciye ve politika yapıcılara görünür kılmaya çalışıyor. Yurt dışında pilot uygulamalar — örneğin Amsterdam’daki bir markette “gerçek fiyat” etiketleri denenmiş — alıcılara ürünün gerçek maliyetinin küçük bir kısmını göstermeyi amaçladı. Bu yöntem, tüketici davranışını dönüştürmede ve tedarikçiler için teşvikler yaratmada umut verici bulunuyor.

Kim, nasıl ödeme yapıyor? (ve kimler yapmıyor)

Kamu: çevre onarım maliyetleri, sağlık harcamaları, iklim adaptasyon maliyetleri çoğu zaman vergiyle karşılanır.

Toplum: hava kirliliği, su kıtlığı ve zoonotik riskler toplum sağlığını olumsuz etkiler.

Gelecek kuşaklar: toprak ve su kaynaklarının aşırı kullanımı, gelecek üretim kapasitesini düşürür.

Üreticiler: kısa vadede düşük gelir,

uzun vadede üretim araçlarının bozulması.

Çözüm önerileri — ucuzun gerçek bedelini küçültmek mümkün mü?

1.True-cost accounting: Gıda ürünlerine çevresel ve sosyal maliyetleri dahil eden hesaplama yöntemleri benimsenmeli; bu, politika yapıcılarının sübvansiyon ve vergi kararlarını doğru yönlendirmesine yardım eder. (Önerilen çerçeveler FAO ve uluslararası kuruluşlarca tartışılıyor.)

2.Sübvansiyonların yeniden hedeflenmesi: Zararlı çevresel etkileri destekleyen uygulamalar yerine su tasarrufu, organik/yararlı tarım uygulamalarına teşvik verilmeli.

3.Gıda israfını azaltma: Tedarik zinciri yatırımları, soğuk zincir, tüketici eğitimi ve atık yönetimi ile büyük tasarruf sağlanır. Türkiye’de israfı azaltmak milyarlarca lira tasarruf demek.

4.Şeffaf etiketleme ve “true price” pilotları: Tüketiciyi bilinçlendirip adil tercihleri özendirerek etiketlemeler teşvik edilmeli.

5.Yerel ve küçük ölçekli üretimi destekleme: Kooperatifleşme, doğrudan tüketici-üretici modelleri, kısa gıda zincirleri üretici payını yükseltir ve aracı maliyetlerini düşürür.

6.Antimikrobiyal kullanımını sınırlama ve izleme: Hayvancılıkta antibiyotik kullanımı izlenmeli ve azaltılmalı; uluslararası kılavuzlar bu konuda yol gösteriyor.

Tüketici olarak biz ne yapabiliriz? (Pratik, etkili adımlar)

-Mevsiminde ve yerelden al: nakliye+ambalaj+soğutma maliyetlerini azaltır.

-İsrafı kırmak: planlı alışveriş, artıkları değerlendirme.

-Et tüketimini azaltıp bitkisel pro-

teinleri artırmak: çevresel ayak izi düşer.

- “Gerçek fiyat” ya da sürdürülebilir etiketleri olan ürünleri tercih etmek: talep değiştirir.

Sonuç — Etiketin ardındaki hikâyeyi okumak zorundayız

“Ucuz gıda”nın cazibesi kısa vadede bütçeye iyi gelebilir; ama doğaya, sağlığa ve adalet duygusuna kesilen büyük bir faturayı gizler. Gıda sistemlerinin “gerçek” maliyetini görünür kılmadan, sürdürülebilir ve adil bir tarım-gıda dönüşümü beklemek zor. Hem politika hem iş dünyası hem de tüketiciler elini taşın altına koymalı: ucuzun neden ucuz olduğunu sormalı, ödetilen bedeli hesaplamalıyız. Çünkü uzun vadede kimsenin “ucuz” gıdadan kârı kalmaz — sadece borçları büyür.

Üretici Pazarda Kaybediyor: Aracı Sistemi Nasıl Çalışıyor?

Çiftçinin emek vererek ürettiği ürün, pazara geldiğinde aracılardan elinde katlanarak değer kaybediyor. Türkiye’de tarımda aracılar zinciri, üreticiyi sıkıştırıyor, tüketiciye fiyatı yükseltiyor. Peki bu sistem nasıl işliyor, üretici neden kazanmıyor?

Türkiye’de tarım sektörü, üreticiden tüketiciye ulaşana kadar uzayan karmaşık bir aracı zinciri ile karşı karşıya. Çiftçi ürününü tarlasından çıkarıp pazara sunduğunda, maliyetini ancak çok küçük bir kısmını geri alabiliyor. Oysa tüketici aynı ürünü market veya manavda çok daha yüksek fiyata satın alıyor. Bu farkın ardında aracı sistemin işleyiş biçimi ve yapısal sorunlar yatıyor.

Aracı Zincirinin Temel Yapısı

Ürünün çiftçiden tüketiciye ulaşması sırasında birkaç aşama bulunuyor:

1-Üretici: Tarlada, bahçede veya hayvancılık işletmesinde ürününü üreten kişi.

2-Toptancı / komisyoncu: Ürünü toplu olarak alıp pazarlara veya perakendecilere satıyor. Toptancılar,

genellikle fiyat belirlemede üreticiye baskı uyguluyor.

3-Perakendeci / market zinciri:

Ürünü raflara koyan ve tüketiciye satan aracı. Burada fiyat, tedarik zincirindeki maliyet, lojistik ve kar marjıyla yükseliyor.

Bu zincir uzadıkça, çiftçinin kazancı azalıyor, tüketicinin ödediği fiyat artıyor. Türkiye’de özellikle sebze,

meyve ve süt ürünlerinde bu sistem belirgin bir şekilde gözlemleniyor.

Üretici Neden Kaybediyor?

Fiyat Belirsizliği: Pazar fiyatları günlük olarak değişiyor. Üretici, ürünü toplarken düşük fiyattan satmak zorunda kalabiliyor.

Güçlü Aracılar: Toptancı ve komisyoncular, pazardaki fiyatı kontrol eden güç odağı. Çiftçinin pazarlık gücü sınırlı.

Yüksek Girdi Maliyetleri: Yem, gübre, enerji ve işçilik maliyetleri artarken, üretici fiyatı belirleyemiyor.

Sözleşmesiz Üretim: Çoğu üretici ürününü pazara teslim ederken ga-

ranti fiyat veya alıcıya bağlı sözleşme bulunmuyor.

Tüketiciye Yansıyan Fiyat Artışı

Market rafındaki ürün fiyatı, üretici fiyatının 2-3 katına kadar çıkabiliyor. Örneğin bir kilo domatesin tarladaki fiyatı 5 TL iken, markette 12-15 TL'ye satılabilir. Aradaki fark, araçların maliyeti, nakliye, depolama ve kar marjından oluşuyor. Bu durum hem üreticiyi hem tüketiciyi olumsuz etkiliyor.

Aracı Zincirinin Sosyal ve Ekonomik Etkileri

Üretici Borçlanıyor: Kazancın düşük olması, çiftçiyi bankalardan veya kredi kooperatiflerinden borç almaya zorluyor.

Üretim Azalıyor: Küçük ölçekli üreticiler, düşük kâr nedeniyle üretimden çekiliyor; bu da gıda arzını etkiliyor.

Fiyat İstikrarsızlığı: Aracılar fiyatları manipüle edebildiği için pazar fiyatları dalgalı oluyor.

Çözüm Önerileri

Uzmanlar, üreticinin pazarda daha fazla kazanabilmesi için birkaç strateji öneriyor:

Kooperatifleşme ve birlikler: Çiftçiler ürünlerini kooperatifler aracılığıyla satarsa, pazarlık gücü artar ve araçların baskısı azalır.

Doğrudan satış kanalları: Çiftçi pazarı, online satış veya abonelik sistemleri ile ürün tüketiciye doğrudan ulaşabilir.

Sözleşmeli üretim: Fiyat ve alım garantisi veren sözleşmeler, üreticiyi piyasa dalgalanmalarına karşı korur.

Lojistik ve depolama yatırımları: Soğuk zincir ve depolama imkanları, üreticinin ürününü bekletmesine ve daha uygun fiyata satmasına olanak sağlar.

Eğitim ve bilinçlendirme: Çiftçilere pazarlama, fiyat analizi ve tedarik zinciri yönetimi konusunda eğitim verilmesi.

Türkiye'de üretici pazarda kaybediyor çünkü aracı zinciri hem maliyetleri artırıyor hem de fiyat belirlemede çiftçiyi zayıf bırakıyor. Gıda güvenliği, üreticinin gelir istikrarı ve tüketici fiyatlarının makul tutulması için bu sistemin daha adil ve şeffaf bir yapıya kavuşması şart.

Çiftçi kazanırsa, üretim sürdürülebilir olur; tüketici uygun fiyata sağlıklı gıdaya ulaşır; ekonomi ve toplum da bundan kazanır. Peki, Türkiye'de bu zincir kırılacak mı, yoksa üretici hep kaybedecek mi? Soru hâlâ cevapsız.

Tarihten Sofraya: Kırmızı Biberin Yolculuğu!

Anavatanı Güney Amerika olan kırmızı biber, Eylül ayında olgunlaşarak sofralara hem lezzet hem de sağlık taşıyor. C vitamini zenginliği, antioksidan gücü ve Anadolu mutfağındaki yeriyle kırmızı biber, sadece bir sebze değil, aynı zamanda bir kültürün ve şifanın simgesi.

Eylül ayı, yazın bereketini son kez sofralarımıza taşıyan bir geçiş dönemidir. Bu ayın en önemli sebzelerinden biri de kırmızı biberdir. Tarlalarda olgunlaşan, güneşin son sıcaklığıyla renklenmiş kırmızı biber, hem kültürel hem de besinsel açıdan özel bir yere sahiptir.

Tarihsel Yolculuğu

Kırmızı biberin anavatanı Orta ve Güney Amerika'dır. Meksika, Peru ve Boliviya topraklarında binlerce yıl önce yetiştirilen biber, Kristof Kolomb'un Amerika kıtasını keşfi sonrası Avrupa'ya taşındı. 16. yüzyılda Osmanlı topraklarına gelen biber, Anadolu'nun bereketli topraklarında hızla uyum sağladı. Zamanla Türk mutfağının ayrılmaz parçası oldu; özellikle Güneydoğu Anadolu'da isot, Balkanlarda ise kırmızı biber tozu olarak farklı kültürel yorumlar kazandı.

Eylül'ün Bereketi

Kırmızı biberin Eylül ayında ayrı bir önemi vardır. Yaz boyunca yeşil olan biberler, Eylül'le birlikte olgunlaşıp kızarır ve sofralara lezzet katar. Bu dönemde kurutmalık biber dizileri Anadolu'nun köylerinde evlerin damlarını, balkonlarını süsler. Eylül, kırmızı biberin turşusu-

nun, salçasının, közlemesinin ve dolmasının yapıldığı aydır. Kışa hazırlığın simgesi haline gelir.

Sağlığa Faydaları

Kırmızı biber sadece mutfakta değil, sağlık açısından da önemli bir sebzedir. İçeriğinde yüksek oranda C vitamini barındırır; öyle ki limondan bile daha fazla C vitamini içerir. Bu özelliğiyle bağışıklık sistemini güçlendirir, soğuk algınlığına karşı korur.

Ayrıca kırmızı biberde bulunan beta-karoten, vücutta A vitaminine dönüşerek göz sağlığını destekler. Antioksidan özelliği, hücreleri serbest radikallerin zararlı etkilerinden korur. Kırmızı biber aynı zamanda sindirimi kolaylaştırır, metabolizmayı hızlandırır ve kaptaisin içeriğiyle yağ yakımını destekler. Düzenli tüketildiğinde kalp-damar sağlığına katkı sağlar.

Sofralarda Yeri

Kırmızı biber, Anadolu mutfağında çeşitliliğiyle öne çıkar. Taze olarak közlenip tüketildiği gibi, kışlık hazırlıkların da vazgeçilmezidir. Salçası, yemeklere verdiği renk ve lezzetle neredeyse her evde bulunur. Turşusu, özellikle kış aylarında sofraları zenginleştirir. Hem sade hem de dolma olarak tüketilebilmesi, onu en çok tercih edilen sebzelerden biri yapar.

Eylül ayı, kırmızı biberin tam olgunlukla sofralara geldiği, mutfaklarda en çok kullanılan dönemdir. Tarihi yolculuğu Amerika kıtasından Anadolu'ya uzanan bu sebze, bugün hem kültürel hem de sağlık açısından değerini korumaya devam ediyor. Kırmızı biber, Eylül'ün en parlak rengi ve sofraların en güçlü vitamin kaynağıdır.

www.gidanikoru.com

GIDANI KORU

SOFRANA SAHİP ÇIK

www.anadoluizlenimleri.com

Anadolu
İZLENİMLERİ

Tarım Kredileri ile ZİRAAT'İN DESTEĞİ BİZİMLE

Şimdi tarımsal üretimin içinde olmak isteyen çiftçiler Ziraat'e geliyor,
birbirinden avantajlı kredilerle aradığı desteği Ziraat'te buluyor.
Hem çiftçiler üretiyor hem ülke ekonomisi kalkınıyor.

Kadın Çiftçi
Kredisi

Genç Çiftçi
Kredisi

Altın Kovan
Kredisi

0850 220 00 00 | Müşteri İletişim Merkezi
www.ziraatbank.com.tr

Ziraat Bankası

 /ziraatbankasi